

Propozycja prezentacji zabytków archeologicznych na planowanej ekspozycji muzealnej w zrewitalizowanych wnętrzach wieży mieszkalnej zamku w Gołanicy

W uzupełnieniu konspektu autorstwa Pawła Rajskiego jako badacz zamku i przyległej doń osady zaproponować mogę następujący sposób prezentacji artefaktów pozyskanych w badaniach realizowanych w latach 2009-2010, 2014, 2016 oraz 2018-2019. Propozycja uwzględnia wybór zabytków najciekawszych w aspekcie muzealnym oraz sposób ich umiejscowienia umożliwiający właściwe edukacyjne wykorzystanie zbioru.

Piwnica – gabloty 10 sztuk

- gablota A: ceramika wczesnośredniowieczna z osady przyzamkowej przebadanej w 2017 roku. Do kilkudziesięciu ułamków naczyń (garnków) wypalonych w atmosferze utleniającej (XII-XIII w.), a także dwa dna naczyń pochodzących z zasypanego przekopu przy wieży zamkowej, datowanych na 1 tercję XIV wieku, ze znakami garncarskimi na dnie (krzyże równoramienne). W gablocie mogłyby się znaleźć treści dotyczące problematyki garncarstwa wczesnośredniowiecznego w jego aspekcie technicznym i formalnym (metoda lepienia na kole). Gablota stanowiłaby pierwszą z trzech części prezentacji dotyczącej garncarstwa – dziejów ceramiki naczyniowej przedstawionej przez pryzmat lokalnych gołanieckich znalezisk.

- gablota B: ceramika późnośredniowieczna z terenu zamku i osady przyzamkowej z badań 2009-2010, 2014, 2016 i 2017-2019. Zbiór ułamków naczyń, do kilkudziesięciu ułamków, garnków, mis, dzbanów wypalonych w atmosferze utleniającej i redukcyjnej datowanych na XIV-XV wiek. W gablocie mogłyby się znaleźć treści dotyczące problematyki garncarstwa późnośredniowiecznego w jego aspekcie technicznym i formalnym (wypał, metoda taśmowo-ślizgowa). Gablota stanowiłaby drugą z trzech części prezentacji dotyczącej garncarstwa – dziejów ceramiki naczyniowej przedstawionej przez pryzmat lokalnych gołanieckich znalezisk.

- gablota C: ceramika wczesnonowożytna z terenu zamku z badań 2009-2010, 2014, 2016. Zbiór ułamków naczyń, do kilkudziesięciu ułamków, garnków, mis, dzbanów, talerzy, kubków wypalonych w atmosferze utleniającej, redukcyjnej, okazów krytych różnymi barwami szkliwa, różnych sposobów zdobienia, fajansów z XVI – XVII w. W gablocie mogłyby się znaleźć treści dotyczące problematyki garncarstwa wczesnonowożytnego w jego aspekcie technicznym i formalnym (wypał, metoda toczenia, kwestia importów). Gablota stanowiłaby ostatnią z trzech części prezentacji dotyczącej garncarstwa – dziejów ceramiki naczyniowej przedstawionej przez pryzmat lokalnych gołanieckich znalezisk.

- gablota D: kafle naczyniowe z terenu zamki i osady przyzamkowej z badań 2009-2010, 2017-2019. Kilkanaście fragmentów kafla naczyniowych i co najmniej jeden zrekonstruowany nieomal w całości kafla garnkowy. Gablota byłaby pierwszą z pięciu przedstawiających problematykę urządzeń grzewczych związanych z Gołanicą. Proponować można rekonstrukcję graficzną pieca zbudowanego z kafla naczyniowych.

- gablota E: kafle gotyckie z terenu zamku z badań 2009-2010. Kilkanaście fragmentów kafla płytowych reprezentujących różne części pieca (zwieńczenie, kafle wypełniające) datowanych na 2 połowę XV-początek XVI w. Gablota byłaby drugą z pięciu przedstawiających problematykę urządzeń grzewczych związanych z gołanieckim zamkiem. Proponować można rekonstrukcję graficzną pieca zbudowanego z gotyckich kafla płytowych oraz treści dotyczące zróżnicowania tematycznego kafla gotyckich.

- gablota F: kafle późnorenesansowe z terenu zamku z badań 2009-2010 i 2014, 2016. Kilkanaście do kilkudziesięciu fragmentów kafli płytowych reprezentujących różne części pieca (kafle wypełniające, gzymsy, zwieńczenia), z motywami okuciowymi i rautowymi (kasetonowymi) datowanych na 2 połowę XVI-początek XVII w. Gablota byłaby trzecią z pięciu przedstawiających problematykę urządzeń grzewczych związanych z Gołańczą. Proponować można rekonstrukcję graficzną pieca z kafli rautowych.

- gablota G: kafle późnorenesansowe z terenu zamku z badań 2009-2010, 2014 i 2016. Kilkanaście, w tym częściowo zrekonstruowanych kafli płytowych pochodzących z pieca znajdującego się niegdyś zapewne w sali trzeciej kondygnacji (2 ćwierć XVII w.). Gablota, czwarta z pięciu, gromadziłaby różne części (kafle wypełniające, gzymsy, zwieńczenia) biało-błękitnego pieca tzw. antycznego przedstawiającego m. in. antycznych bohaterów (Hektora, Aleksandra Wielkiego, Cezara), stylizowane jednorożce i sceny myśliwskie. Proponować można rekonstrukcję graficzną pieca, prezentację grafik na których wzorowane były przedstawienia oraz analogie podobnych urządzeń grzewczych (np. z Modliszewic k. Końskich, Nowego Miasta n. Wartą i Malborka).

- gablota H: kafle barokowe z terenu zamku z badań 2009-2010, 2014 i 2016. Kilkanaście kafli płytowych pochodzących z różnych pieców datowanych od schyłku XVII po 1 połowę XVIII wieku. Wśród nich kafle z motywami florystycznymi, zwieńczenie z wyobrażeniem putta i białe kafle z błękitnym motywem. Proponować można rekonstrukcję graficzną pieca zbudowanego z kafli białych, uzupełnioną o analogie (np. Wilanów) oraz tekst źródłowy opisujący odnośne urządzenie grzewcze (z 1723 r.). Byłaby to ostatnia z pięciu gablot dokumentujących ewolucję zamkowych urządzeń grzewczych.

- gablota I: metale: elementy stroju i przedmioty osobiste (XIV-XVII w.). Kilkanaście artefaktów, takich jak sprzączki od pasa, guziki, podkówki od butów, monety, okucie księgi. Zabytki uzupełniałyby treści graficzne prezentujące np. umiejscowienie odnośnych metali w obrębie stroju, czy też sposób oprawy księgi.

- gablota J: broń i narzędzia (XIV-XVII w.). Kilkanaście artefaktów, m. in. tasak, bełty kusz, noże, kulki do muszkietu, okucie szpadla, narzędzia rolnicze, misa miedziana. Zabytki uzupełniałyby treści graficzne odnoszące się do prezentowanych rodzajów broni, może z elementami ich rekonstrukcji.

Kondygnacja 3 – sala kominkowa – gabloty 2 sztuki

- gablota K: piec z delfinami. W gablocie wyeksponowane byłyby oryginalne cztery fragmenty pieca z połowy XVII wieku, który został zrekonstruowany *in situ* w „sali kominkowej”.

- gablota L: materiały budowlane. W gablocie znalazłyby się przykłady materiałów budowlanych zastosowanych do budowy zamku i otaczających go zabudowań w XIV-XVIII w.: cegła palcówka, cegła posadzkowa, dachówki, szkło tafłowe, gomółki (?) oraz okucia budowlane: gwoździe, skoble i zawiasy. Zabytkom towarzyszyłyby treści graficzne przedstawiające np. sposób produkcji cegieł (odwołać się można do odkrycia pieca strycharskiego z pobliskiego Danaborza), a także sposób umocowania okuć w murach i ich funkcje.

Kondygnacja 4 – sala wystaw czasowych – gabloty 2 sztuki

- gablota M: artefakty związane z mogiłą bitewną z 1656 r.: nieliczne haftki (o ile przetrwały konserwację), podkówki do butów, destrukta metalowego krzyżyka i kulki z szczątków ludzkich). Proponować można gablotę szerzej dokumentującą problematykę badawczą mogiły, jej kontekst historyczny i społeczny, być może - o ile nie uznać tego za zbyt drastyczne – fotografii z kolejnych poziomów eksploracji, a także graficznej rekonstrukcji grobu w momencie jego powstania. Gablotę

komentować by mogły cytaty z źródeł archiwalnych, kontekst podobnych odkryć z obszaru Polski, a wreszcie „domknięcie” historii reportażem fotograficznym z uroczystego pochówku z 2016 roku.

Tomasz Olszacki